

EĞİTİM VE İKTİSADİ KALKINMA İLİŞKİSİ ÜZERİNE

Tevfik DALGIÇ

Son 20 yıllık süre iktisat ilminde diğer disiplinlerle ilişkiler açısından genel nitelikleri ile iki büyük gelişmeye tanıklık etmiştir. Bunlardan birisi, Araştırma ve Geliştirme kavramları ile iktisadî gelişme arasındaki ilişkilerin sağlıklı bir biçimde incelenmeye başlanması, diğeri de eğitimin iktisadî gelişme içindeki rolünün araştırılmasına ilişkin çalışmalardır.

Kuşkusuz eski iktisatçılar Araştırma ve Geliştirme ile Eğitim kavramları ile iktisadî kalkınma arasındaki ilişkilerden haberdar idiler. Fakat, çağdaş iktisatçılar konunun üzerine yeniden giderek daha tutarlı, daha bilimsel bulgularla ortaya çıktılar. Bunun bir sonucu olarak da Araştırma ve Geliştirme ile Eğitim, sadece araştırmacılar ve eğitimcilerin uğraşı olmaktan çıktı. İktisatçılar da konu üzerinde kafa yormakta, zaman harcamakta, çalışmalar yürütmektedir. Bu gelişmelerin nedenleri üzerinde çeşitli görüşler ileri sürülmekte ise de, İkinci Dünya Savaşından sonra ve savaş sırasında ortaya çıkan yeni teknolojik bulgular ve keşiflerin Araştırma ve Geliştirme çabalarının birer ürünü olarak ele alınmasına neden olduğu fikri ağırlık taşımaktadır. Bu arada ulaşılan feza bilimi düzeyi ve feza araştırmaları da olaylara daha değişik bir açıdan bakılmasını sağladı. Teknik başarı ve teknolojik yeniliklerin kişi başına düşen yüksek gelir düzeyine değil, işgücündeki eğitim düzeyi, Araştırma ve Geliştirme ile Eğitime ayrılan kaynaklara bağlı olduğu ortaya çıktı.

Ayrıca, gelişme kavramının sadece maddesel yatırımlara gerekli olan finansman kaynaklarının varlığına değil, en azından yetişmiş insangücünün de varlığına bağlı olduğunun farkına varılarak bu alanda çalışmalar yapıldı (1).

EĞİTİMİN İKTİSADİ KALKINMAYA ETKİSİ

Ekonomik yönden gelişmiş ülkeler olarak nitelik kazanan bazı ülkelerin iktisadî gelişmeleri konusundaki istatistiksel incelemeler, sermaye birikiminin ve işgücünü, bu ülkelerin ulusal hasıllarının çoğalmasında tek başlarına etken olamayacağını ortaya koymuştur. Teknoloji, sermaye, işgücü, bilimsel ve teknik Araştırma ve Geliştirme çabaları ve eğitimin nitelik ve niceliklerinin toplam etkinliğini ölçecek bir Artık (residual), açıklanamamış ve bu "Artık"ı açıklamak yolunda çabalar da son yıllarda yoğunlaşmıştır. Bu konuda ABD'nin iktisadî gelişmesinin kaynaklarını incelemek amacıyla E.F. Denison tarafından ilginç çalışmalar yapılmış ve hesaplamalar yapılmıştır. E.F. Denison'a göre 1929 - 1957 devresinde ortalama 2.93 olan gerçek ulusal gelir artışı tutarına eğitim yılda ortalama 0.67 oranında bir

katkıda bulunmuştur (2). Bu konuda bir başka görüş de eğitimin bir çeşit yatırım olduğu şeklindedir. Bu görüşü savunanlardan birisi olan Theodore Schultz şunları söylemektedir :

“İktisadî kalkınmanın temel özelliği ek üretimin alışılmış nitelikteki ek yatırımları aştığı durumlarda üretimin yükselmesidir. Bu yükselme, daha önce ihmal edilen (hesaba katılmayan) iki değişken tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bunlar;

1. Bir ulusun üretici olma yeteneğini geliştirmek,
2. Üretim yöntemlerinin düzeyini yükseltmek

amacıyla harcanan emek ve bu işe ayrılan anaparadır. Diğer değişkenlerin az çok eşit olduğu varsayılırsa, yoksul bir ülkenin elindeki kaynaklarından bu ihmal edilmiş iki çeşit yatırıma ayırdığı ya da ayıracağı kısım ne kadar çok ise, o ülkenin iktisadî kalkınması o derece büyük olmuştur ya da olacaktır” (3).

Aynı araştırmacıya göre, ülkelerin ulusal gelirlerindeki artışın üçte birinden az bir kısmı Kantitatif anapara ve emek tutarındaki artışın sonucu sayılabilir. Geri kalan ise, kaliteye dayanan düzenlemelerden ortaya çıkmaktadır ki, bunların en önemlileri, sağlık önlemleri ve eğitim ile bilim ve teknolojiye yeni kaynakların harekete geçirilmesi yoluyla insangücünün veriminin artırılmasıdır (4).

EĞİTİMİN İKTİSADİ KALKINMAYA ETKİ YOLLARI

a) Ekonomik Yaygınlaşma ve Çeşitlilik Yönünden :

Ülkelerin iktisadî kalkınmasının sanayileşme ile mümkün olduğu bilindiğine göre, sanayileşmede temel ilkeler yeni sanayilerin kurulması, taiebin karşılanması, dışa bağıllığın azaltılması, gerekli altyapı yatırımlarının tamamlanması doğrultusundadır. Bu ise maddesel olarak büyük yatırımlar yapılmasının yanısıra, eğitim sistemine de yatırım yapılarak daha çok “üretici” nitelikli yetişmiş insangücü ve işçiye sahip olmayı gerekli kılar. Yetişmiş beyin ve kol gücü kuşkusuz sağlıklı bir iktisadî gelişmenin vazgeçilmez koşulları arasındadır. Eğitim bu iki koşulu da üreten bir başka sanayi dalı diye de tanımlandığında büyük bir hata yapılmamış olur.

Eğitimin ekonominin türlü kollarında bir başka önemli rolü daha vardır: O da gelişmekte olan ülkelerin ellerindeki olanaklara göre üstünlük kurma ve bunu sürdürme istekleridir. Bunun anlamı, gelişmekte olan ülkelerin bazı üretim ve hizmet alanlarında diğer ülkelere göre daha ileri gitmeleri demektir. Bu bir takım ülkeler için doğal kaynakların ve coğrafyanın sağladığı üstünlük olabilir. Fakat doğal kaynaklar ve coğrafya yönünden belli üstünlükleri olmayan ülkeler de insan güçlerine eğitim yoluyla belirli üstünlükler sağlayabilirler. Böylece eğitimin katkısı gelişmekte olan ülkelere yeni üstünlük alanları için olanaklar sağlar.

b) Gelir Dağılımını Düzenleyici Nitelikleri Yönünden :

Eğitimin ülkelerin gelir dağılımının daha âdil olması yolunda önemli bir görev yaptığı konusu da ihmal edilmeyecek bir başka gelişmedir. Eğitim, yetişmiş, beceri ve uzmanlık kazanmış, beyin ve kol gücünün daha çok kazanmasına olanak hazırlar. Sayıca çoğalmış eğitilmiş beyin ve kol gücü daha çok maddesel güç kazanmış insan topluluğu demektir. Eğitilmiş insangücü ne kadar çoğalırsa bu insanların ulusal gelirden daha fazla pay alma olanağı ortaya çıkar. Bu ise toplumsal sınıflar arasında eğitimden dolayı uzmanlık ve beceriye dayanan bir hareketlilik doğurur.

Gelişmiş ülkelerdeki daha âdil gelir dağılımının bir nedeni de eğitilmiş insangücünün çokluğudur. Az gelişmiş ülkelerin gelir dağılımında görülen aşırı adaletsizlik ve uyumsuzluk feodal yapıyı bozma yeteneğinden uzak insanların fazlalığındandır. Yani, eğitilmiş özel yetenek ve beceri ile donatılmış insangücünün yetersizliğinden.

KAYNAKLAR :

- (1) Measuring the Contribution of Education to Economic Growth - Paris, OECD, 1964.
- (2) Denison E.F. - The Sources of economic Growth in the United States and the alternatives before us - New York - Committee for Economic Development ch - 7, s 67 - 80
- (3) Schultz Theodore W. - The Economic Test in Latin America - Cornell University Bulletin - Nr. 35 - August 1956, S. 17 - 20.
- (4) Schultz Theodore W. - "Capital Formation by Education" Journal of Political Economy - Vol. LXVIII - Nr. 6.

- *Başkalarının dertlerine tahammül edebilecek kadar güçlüyüz.*
- *Eğer kendimizin hiç kusuru olmasaydı, başkalarınınkini görünce bu kadar çok zevk alamazdık.*
- *Birisinin zekiliğini örtebilmesi için olduğundan daha zeki olması gerekir.*
- *Biz küçük hatalarımızı başkalarını daha büyüklerini yapmadığımızı ikna edebilmek için itiraf ederiz.*
- *Fikir verebiliriz, fakat hiç bir zaman davranış öğretemeyiz.*
- *Tabii görünebilmek arzusuna hiç bir şey mani olamaz.*
- *Eğer suçlar sadece tek tarafta olsaydı, münakaşalar o kadar çok uzamazdı.*

*Duc de la ROCHEFOUCAULD
Çeviren: Nesrin AKDUMAN*